

Experiències didàctiques

LA MÚSICA, UNA EINA PER A LA GLOBALITZACIÓ A PÀRVULS DE 5 ANYS

M. Montserrat Fortuny Cases, Joaquim M. Sugrañes Aymamí i Natàlia Vives Sugrañes.
Mestres del C.E.I.P. de Pràctiques. Tarragona

Introducció

«És costum proposar als infants... cantarelles, imitacions, jocs... contes, etc., activitats que estimulen i reforcen l'acció mediatitzada del pensament de l'infant i les relacions de transacció amb l'altre» (DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT, pàg. 11).

Basant-nos en aquesta idea, i aprofitant el valor motivador de la cançó, va sorgir la idea d'elaborar un material inèdit que, partint d'una cançó la lletra de la qual repeteix un determinat fonema, ens permetés globalitzar les activitats de diferents àrees, de manera que els nens i les nenes de Parvulari 5 anys, als quals va dirigit, poguessin copsar i interioritzar els conceptes que ens proposem.

El/la nen/a en aquesta edat porta ja un bagatge en lectoescriptura de forma globalitzada; ara és el moment d'analitzar i reforçar cada un dels sons i les grafies que componen les paraules.

Cada cançó va acompanyada d'un suport visual, la qual cosa ens servirà per enfocar el treball d'una manera encara més lúdica i motivadora, incidint en el/la nen/a d'entrada de forma visual i auditiva (imatge i so) per desvetllar més fàcilment el seu interès i, també, records, evocacions d'allò que ell/a ja ha viscut o ha sentit explicar a casa seva o a partir de contes, pel·lícules... o d'altres elements socioculturals.

Creiem que, com més motivadora sigui una activitat, com més ampli sigui el nombre de sentits sobre els quals incideixi, més ha de facilitar l'aprenentatge significatiu dels nens i les nenes.

Així doncs, un dels plantejaments que vam fer sobre cada cançó i sobre cada suport visual va ser un treball d'expressió oral, que serveix al mateix temps per al que anomenem avaluació inicial dels coneixements previs dels nens i les nenes.

Cal que tots i totes es familiaritzin amb la cançó de manera que en coneguin la lletra, que sàpiguen de què parla, que sàpiguen quins personatges hi intervenen, quina «història» explica, en quin ambient es desenvolupa... Per tant, mitjançant una sèrie de preguntes obertes i tancades complementàries als comentaris espontanis dels nens i les nenes, es treballarà la comprensió del text, ampliant el seu vocabulari.

Pensem que en aquest cas la lletra i la seva cançó són, en principi, una eina per a la globalització.

Què intentem treballar a partir de cada cançó

A més a més de l'audició i la repetició de cada cançó perquè els nens i les nenes la interioritzin i la sàpiguen interpretar, com ja hem dit, la utilitzem com a motiu de conversa a partir de la qual puguem fer una avaluació prèvia dels coneixements que ja tenen sobre el tema de la cançó, i també dels elements que apareixen en el suport visual.

Intentem que aquest suport visual sigui la base per a la comprensió lectora de la lletra de cada cançó, i que alhora ens inspiri una sèrie d'activitats globalitzadores que contemplin totes les àrees d'aprenentatge dels alumnes i de les alumnes del cicle parvulari, i més concretament dels de cinc anys.

Tenim presents les bases del currículum de l'Educació Infantil del nou sistema educatiu proposat pel Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya.

Dels nens i les nenes del cicle parvulari als quals va dirigit el nostre treball, diu:

- "... l'infant perfecciona la seva capacitat d'anàlisi perceptiva, així com les habilitats sensòriomotrius... de jocs solitaris passa a jocs cooperatius i desenvolupa la funció simbòlica".
- "... Prediu resultats i gaudeix del descobriment del món que l'envolta, construeix la noció d'objecte i estableix relacions, correspondències i comparacions entre aquests".
- "Fa... processos d'assimilació i acomodació... un ajust fonològic, augmenta el lèxic i millora la seva creativitat sintàctica, i l'enunciat de frases, passant de les simples a altres estructures més complexes". "Al finalitzar l'etapa de l'Educació Infantil, el nen i la nena han d'haver adquirit unes capacitats que els possibilitin viure unes relacions estables i afectives amb si mateixos i amb els altres, un coneixement i interpretació de l'entorn, així com l'adquisició d'uns instruments d'aprenentatge, que els permetrà anar formant part d'una societat culturalment organitzada". (DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT, pàg. 14)

Experiències didàctiques

El material elaborat no pretén ésser exhaustiu, sinó només un complement, una ajuda per a treballar els continguts. Malgrat aquest caràcter de suport, sí que intentem oferir un ventall d'activitats que estiguin en la línia del plantejament constructivista de l'aprenentatge:

- “Que afavoreixi una intensa activitat de l'infant ... L'observació directa, la manipulació, l'experimentació estimulen la veritable activitat cognoscitiva, que... es refereixi a l'establiment de relacions entre el nou contingut i els elements ja disponibles en la seva estructura cognoscitiva”.
 - “Que utilitzi el descobriment com un mitjà... per establir nous aprenentatges”.
 - “Que potenciï la memòria comprensiva, que és un record d'allò que ja s'ha après, i una base a partir de la qual s'iniciïn nous aprenentatges, sense oblidar la memòria mecànica...”
 - “Que provoqui la funcionalitat dels coneixements ja adquirits... que serveixin per a l'adquisició de nous continguts, o que es puguin aplicar en noves situacions...».
- (DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT, pàg. 17)

Les activitats proposades tenen presents aquestes bases i la metodologia del currículum infantil, i pretenen abraçar tot el ventall d'àrees.

Àrea 1: Descoberta d'un mateix.

Àrea 2: Descoberta de l'entorn.

Àrea 3: Intercomunicació i llenguatges:

Llenguatge verbal.

Llenguatge musical .

Llenguatge plàstic.

Llenguatge matemàtic.

Malgrat això, el contingut i el sentit de cada cançó ens marca també el tipus d'activitats més adients per a treballar-la. És per això, i pel caràcter no exhaustiu del nostre treball, que en algunes potenciem més les activitats d'una determinada àrea que de les altres. I en algun cas hem intentat enfocar-la envers un eix transversal –la tolerància–, no fent tanta incidència en activitats pròpies de les àrees curriculars.

Aprenentatge de les cançons

Volem fer observar el fet que les cançons que s'han elaborat no es poden considerar com a tals en el sentit de que no tenen un text prou extens, ni una estructura d'estrofa, tornada, etc. Són, més aviat, cantarelles. Això és perquè no pretenem que el seu aprenentatge ocupi un temps excessiu al/a la mestre/a; recordem que la idea d'aquest treball és posar al seu abast un recurs didàctic més.

L'aprenentatge de les cançons es farà per imitació, seguint aquest procés:

a) Primer el mestre o la mestra canta la cançó sencera.

f

la foca

Mireu quina foca
s'unt del foradet,
viu en un paisatge
on hi ha molt fred,
com és tan simpàtic aquest animal,
sempre el vigila algun esquimal.

Partitura per a treballar la lletra f.

Experiències didàctiques

Suport visual de la lletra *f*.

- b) El següent pas pot ser aprendre les frases de la cançó rítmicament (el/la mestre/a diu la frase i els nens la repeteixen).
c) El tercer pas serà afegir-hi la melodia.

Ahora que es realitzen els passos b i c, el mestre o la mestra, amb un pandero, caixa xinesa, etc. portarà la pulsació de la cançó per anar inculcant el sentit de la regularitat en el nen, i fer-li notar com la pulsació és l'ànima de la cançó.

La música de les cançons va enregistrada en una cinta com a recurs per a: la memorització de les cançons, el reconeixement d'instruments, l'audició interior...

Totes les cançons estan escrites en compàs de 3/4 o 2/4, pel fet que són compassos amb una rítmica molt marcada, molt «divertida» per als nens i les nenes.

Els títols de les cançons són els següents: *Ning, nong, nang. El pop Pau. La, le, li, lo, lu. Mèu, mèu, mèu. El taronger. Jo tinc un didal. La baldufa ballaruca. Al rebost hi ha un ratolí. La foca. La lluna.*

Immersió lingüística

Cal tenir present que molts centres d'Educació Primària, pel fet d'acollir nens i nenes de parla catalana, castellana o d'altres (immigrants), desenvolupen programes d'immersió.

La llengua catalana serà òbviament el vehicle de comunicació i aprenentatge, procurant fer més èmfasi en tots aquells recursos i estratègies d'aprenentatge del llenguatge que tenen com a objectiu més prioritari, més important, que tots els nens i les nenes de les nostres escoles s'expressin en llengua catalana, de manera que arribin a sentir-la i usar-la com a pròpia.

Els nens i les nenes han de prendre consciència des de petits que formen part d'una determinada societat amb una història, cultura i tradicions particulars que han de conèixer i respectar per tal de sentir-s'hi integrats. Integrant-se en la societat i la cultura on viuen, podran entendre i respectar les altres.

Un dels objectius del nostre treball ha estat també col·laborar en la tasca de crear elements d'aprenentatge, experiències i projectes que enriqueixin dia rere dia les nostres escoles, i que, d'altra banda, potenciïn i facin més motivador l'ús de la llengua catalana.

Atenció a la diversitat

Cal tenir present que a totes les aules hi ha alumnes que poden fer un aprenentatge sense entrebancs importants, i d'altres que, per les seves característiques o situacions particulars, necessiten un tractament diferent, uns plantejaments pedagògics adequats.

La utilització d'aquest material didàctic permet la possibilitat de diferents tipus de plantejaments pel que fa a l'agrupament d'alumnes, i també diferents graus de dificultat de les activitats.

Pel que fa a l'organització de la classe, podem fer activitats en gran grup, petit grup o individuals, segons el cas. També es poden preparar en racons, distribuint adequadament l'espai i els materials, fins i tot amb diferents graus de dificultat.

A nivell personal, i pel que fa concretament a l'aprenentatge de les cançons que proposem, per facilitar-ne la memorització, reforçarem si és el cas la presentació amb l'ús del suport visual, i fent als nens i a les nenes que ho necessitin preguntes més concretes i detallades en referència a la lletra de la cançó, o confeccionant cartronets individuals del vocabulari... Se'ls farà preguntes més concretes, més evidents...

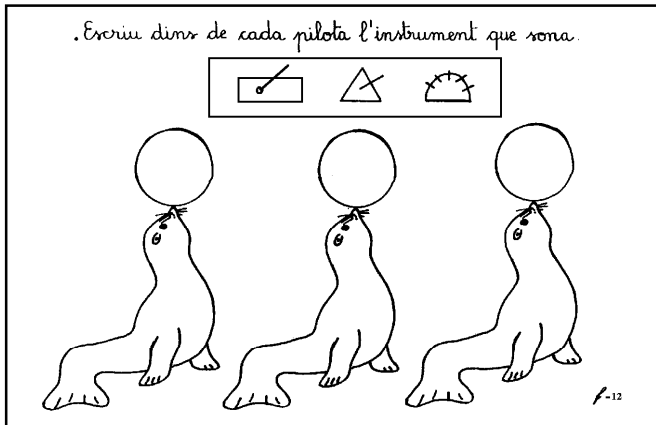
Una mateixa activitat es pot preparar en diferents racons i diferents graus de dificultat o també per a un/a alumne/a o per a un petit grup, mentre la resta de l'aula segueix treballant amb les activitats preparades per a la majoria del grup classe.

Ordema la frase:

te foca la pilota. una

Exemple de fitxa per a treballar l'àrea de llenguatge verbal.

Exemple de fitxa per a treballar l'àrea de llenguatge musical.

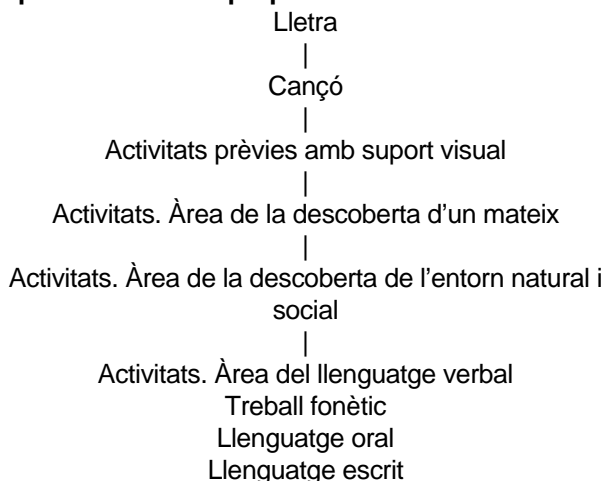
Avaluació del material

En la preparació de les activitats hem tingut present que, amb un plantejament globalitzat, el nen i la nena pugui adquirir els seus coneixements a partir de l'observació directa d'ell mateix i del món que l'envolta.

Com tot tipus de material, està subjecte, a partir de la seva posada en pràctica, a les revisions, avaluació i millores que es cregui convenient fer, per tal d'optimitzar el seu valor intrínsec. Pel seu caràcter motivador i orientatiu, cada escola, cada mestre/a podrà adequar-lo a la seva realitat particular i a la tipologia dels seus alumnes, deixant de banda les activitats que no cregui adequades o necessàries, i/o proposant-ne d'altres més adients a les seves necessitats.

En cada cas, també caldrà fer una avaluació de la pròpia pràctica educativa, de com es proposa i es fa treballar cada tema, revisant contínuament allò que tingui de positiu i de negatiu, de manera que tendim sempre a modificar-la i millorar-la per facilitar el procés d'ensenyament-aprenentatge dels nostres i de les nostres alumnes.

Esquema del treball propi de cada lletra

Activitats. Àrea del llenguatge musical

Activitats. Àrea del llenguatge plàstic

Activitats. Àrea del llenguatge matemàtic

Referències bibliogràfiques

ASSESSORIA DE DIDÀCTICA DEL CATALÀ. *Vocabulari bàsic infantil i d'adults. Col·lecció Didàctica de la llengua 1.* Editorial Biblograf. 5a edició. 1979.

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT. Servei d'Ordenació curricular. Secció d'Ensenyament Primari. *Curriculum. Educació Infantil.* Editat pel Servei de Difusió i Edicions. Generalitat de Catalunya. 1a reimpressió. Barcelona. 1993.

BOIXADERAS, R., FERNÁNDEZ, E. i SERRANO, A. *Programa per a un parvulari d'Immersion Lingüística.* Col·lecció Quaderns d'escola 7. Editat per la La llar del llibre. Barcelona. 1989.

Exemple de fitxa per a treballar l'àrea de llenguatge plàstic.